

שאלה: אנו אומרים בחנוכה תפילת "על הנסים" מפני הצלת עם ישראל במלחמות, ונס שמן המנורה כמעט אינו מוזכר בה. אבל נצטוונו על הדלקת הנר כל לילה זכר לנס השמן. אבל מה הוא העיקר בחג זה? לא נס ההצלה במלחמה?

תשובה: נכון שנס ההצלה, ממות לחיים הוא גדול מאד. אבל לאין-ערוך גדול יותר אותו הנס שניצלנו משמד, כי היוונים והמתיוונים רצו שנתבולל לתוך תרבות נכריה. פְּסָלוֹת, ציורים, שירה, כושר הנאום, פילוסופיה, יְדַע רפואי וכו'. הכל טוב ויפה אבל ללא אֵל. ללא קודש, ללא פנימיות החיים לחפש טהרה ודבקות בדברים הנשגבים ורוחניים שבחיים. היוונים שָׁמִים את האדם במרכז התעניינותם. לא כן ישראל, שָׁמִים את הקב"ה במרכז עולמם. על ידי נצחוננו במלחמה, הסרנו מעל ראשנו את איום החינוך הקלוקל ההוא.

לעומת נס המלחמה הנ"ל, פך השמן שמצאו היה בו די רק כדי שידלוק ליום אחד. הנס היה במה שנוספה בו איכות לדלוק עוד שבעה ימים. זה לא היה נס המורגש לכלל האומה כי הנס אירע תוך תחום המקדש בלבד. ובכן מדוע חוגגים אנו שמונה ימים? די בשבעה ימים!

המענה על כך: נכון עיקר חגיגת היום הראשון הוא על נס הנצחון, מלת "חנוכה" אותיות: נחו ביום כ"ה [של חודש כסלו]. אבל שאר הימים נוספו רק מפני נס השמן ("חיי אדם", כלל קנד סעיף ב).

אבל מהר"ל (חידושי אגדות ח"א עמ' ד) נותן טעם אחר. זו לשונו: "ויש לומר שעיקר מה שקבעו ימי חנוכה בשביל מה שנצחו את היוונים [במלחמה]. רק שלא היה נראה [=לא היה ניכר ומפורסם] שהיה נצחון ע"י נס, [ש]הש"י [הוא] שעשה זה ולא מכוחם וגבורתם. ולפיכך נעשה הנס ע"י נרות המנורה, [כדי] שידעו שהכל היה בנס, [גם] המלחמה גם כן".

כלומר עיקר החגיגה צריכה להיות מפני שניצולנו ממות לחיים, וחגיגה זו היא כל שמונת הימים, ולא רק ביום הראשון. ולכן אומרים הַלֵּל שלם בכל יום. אירע נס השמן רק כדי להפגין וללמדנו שהקב"ה הוא שעשה לנו הגדולה הזאת ולא נייחס נצחוננו לטבע. כי כאן נפלו "גיבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים". זהו נס בודאי.

הרמב"ם (הלכות חנוכה, פ"ג ה"א) האיר את עינינו באספקט נוסף. זו לשונו: "בבית שני כשמלכו [בני] יון גזרו גזרות על ישראל וביטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם. ונכנסו להיכל ופרצו בו

פרצות וטמאו הטהרות. וצר להם לישראל מאד מפניהם, ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלוהי אבותינו והושיעם מידם והצילם. וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם, והעמידו מלך מן הכהנים **וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני**."

ידוע שהרמב"ם היה חסכוני במלים והשתדל לא להרבות לשון כשאפשר לו לקצר. משום מה הוסיף בסוף דבריו את המלים: **וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני**?"

אלא גם על זה עלינו להודות. על עצמאות ישראל, על שלטון ישראל על ידי ישראל, ולא נמסרנו תחת ידי נכרים, אשר אינם מרחמים עלינו אלא עוד מכבידים עול עלינו.

גם בימינו אנו צריכים אנו להודות להקב"ה גם על נסי המלחמות שעברו עלינו [שמונה מלחמות מאז קום המדינה: מלחמת הקוממיות, מבצע סיני, מלחמת ששת הימים, מלחמת לבנון (פעמיים), מלחמת יום הכפורים, מלחמת עזה (פעמיים)] ועלינו להודות על הנסים התדירים איתנו, שיש פרנסה בסיסית לכל אחד בישראל, ולכל יהודי יש גג מעל ראשו וכו', וכן להודות על עצמאותנו המדינית שאיננו תחת שלטון זרים.

הודו לה' כי טוב! "בימים ההם ובזמן הזה".